DEVRE : 4 CİLT : 6 İÇTİMA : 1

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

YİRMİ DÖRDÜNCÜ İNİKAT

20 - II - 1932 CUMARTESİ

Münderecat

	Sayfa
1 — Sabık zabıt hulâsası	6
2 — Havale edilen evrak	6
3 — Riyaset divanının Heyeti umumiyeye maruzatı	6
1 — Muş mebusluğuna Naki Beyin intihap edildiği hakkında Başvekâlet tezkeresi	6
4 — Tahlifler	6
1 — Muş mebusu Naki Beyin tahlifi	6
5 — Sualler ve cevaplar	6
1 — Kocaeli mebusu Sırrı Beyin, teşviki sanayi kanunundan istifade ile gümrüksüz olarak arayityağı ve hindistancevizi ithal ve istimal eden bazı fabrikalar hakkında İktısat ve Ziraat vekâletlerinden şifahî suali ve İktısat vekili Mustafa Şeref ve Ziraat vekili Muhlis Beylerin cevapları	6

1 — SABIK ZABIT HULÂSASI

Refet Beyin riyasetlerile aktolunarak Muş mebusu Muhittin ve Urfa mebusu Refet Beylerin vefat ettikleri tebliğ ve hatıralarına hürmeten iki dakika sükût edildikten sonra Londra posta kongresi mukarreratına müteallik kanun lâyihasının birinci müzakeresi icra olundu ve cumartesi günü toplanılmak üzere celse tatil edildi.

Reis V.	Kâtip	Kâtip
	Yozgat	Denizli
Refet	*Avni Doğan*	*Haydar Rüştü*

2 — HAVALE EDİLEN EVRAK

Teklifler

1 — İdare heyetinin, Büyük Millet Meclisi 1931 senesi bütçesine 2 450 liralık tahsisat konulmasına dair kanun teklifi (Bütçe encümenine)

Mazbatalar

2 — İnhisara tâbi kaçak maddelerin ihbariyelerinden bir kısmının peşin verilmesi hakkında 1/4 numaralı kanun lâyihası ve Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (Ruznameye)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 14,20

Reis — *Refet B.*

Kâtipler: *Avnidoğan B.* (YOZGAT), *Haydar Rüştü B.* (DENİZLİ).

Reis — Celse açılmıştır efendim.

3 — RİYASET DİVANININ HEYETİ UMUMİYEYE MARUZATI

1 — Muş mebusluğuna Naki Beyin intihap edildiği hakkında Başvekâlet tezkeresi

B. M. M. YÜKSEK REİSLİĞİNE

Münhal olan Muş mebusluğuna sabık Elâziz mebusu Naki Beyin 261 reyle intihap edilmiş olduğu Dahiliye vekâletinden 2 - II - 1932 tarihli tezkere ile bildirildiğini arzederim efendim.

Başvekil
İsmet

Reis — Naki B. Teşrif eder misiniz? tahlifiniz icra edilecektir.

4 — TAHLİFLER

1 — Muş mebusu Naki Beyin tahlifi

(Muş mebusu Naki Beyin tahlifi icra edildi).

Süleyman Sırrı B. (Yazgat) — Evvelce de bu yemini etmişti.

5 — SUALLER VE CEVAPLAR

1 — Kocaeli mebusu Sırrı Beyin, teşviki sanayi kanununundan istifade ile gümrüksüz olarak araşit yağı ve hindistancevizi ithal ve istimal eden bazı fabrikalar hakkında İktısat ve Zirraat vekâletlerinden şifahî suali ve İktısat vekili M. Şeref ve Ziraat vekili Muhlis Beylerin cevapları

YÜKSEK REİSLİĞE

Bazı fabrikalar teşviki sanayi kanunundan istifade ile gümrüksüz olarak araşit yağı ve hindistan cevizi ithal ve istimal etmektedirler. Halbuki mahreçsizlikten fiatları her gün tenezzüle meyleden zeytin yağı ve günçiçeği ve susam gibi memleketimizde yetişen ayni evsafı fenniyeyi haiz mevadı iptidaiye vardır. Kendilerine bir çok imtiyazlar ve muafiyetler bahşolunan bu kabîl fabrikalar temin ettikleri nihayetsiz menfaata karşı mevadı iptidaiyelerini bari memleket mahsulünden tedarik etmeleri iktıza etmez mi? Bu hususta ne düşünüyorlar İktısat ve Ziraat vekâletlerinden sorulmasını ve şifahen cevap itasını teklif ederim.

Kocaeli
Sırrı

İktısat vekili Mustafa Şeref B. (Burdur) — Efendim, İzmitin muhterem mebusu Sırrı Beye-

fendi, millî iktısadımızın çok ehemmiyetli bir esasına bu sual takrirlerile temas etmiş bulunuvorlar. O esas ta millî fabrikalarla memleket iptidaî maddeleri arasındaki münasebet üzerinde Hükûmetin noktai nazarının ne olduğudur. Hiç tereddüt etmeksizin arzedeyim ki Hükûmet; millî fabrikaların memleket iptidaî meddeleri kullanmasını istihsal menbalarımızın atideki emniyeti noktai nazarından en mühim istinatgâh olmak üzere telâkki etmektedir. Bu telâkkisi tatbikatta her gün tahakkuk eder olarak gümrük için lâzımgelen tedbirleri kendisine esas program ittihaz etmiştir. Binaenaleyh prensip üzerinde tereddüt ve meselenin şekli halli hakkında hiç bir iştibah yoktur.

Sualin, bu prensip etrafındaki tatbikat şekillerine gelince: o da araşit yağı, araşit fıstığı ve kopranın bu gün olduğu gibi yarın da teşviki sanayi kanunundan istifadesinin devam edip etmiyeceği meselesidir. Araşit yağı memleketimize bilhassa sabunculukta kullanmak için tağyir edilerek ithal olunmaktadır. Bu suretle vaki olan ithalât teşviki sanayi kanununun muafiyet listesine dahil olduğu için, gümrük resmi tediyesinden azade olarak vukua gelmektedir. fabrikalarımızın yeni ihtiyacı itibarile istatistikler birbirine mütebayin bulunmaktadır. Sabunculukta kullanılan sütkostik ve soda istihlâki nazarı itibara alındığı takdirde yağ ihtiyacının 10 milyon kilo olduğu görülüyor. Ayvalıktan müracaat edenlerin raporlarında beyan ettiklerine göre bu ihtiyaç beş altı milyon kilodan ibarettir. Buna karşı 931 senesinde muafiyetten istifade edilerek ithaline müsaade edilen araşit yağı miktarı 470 bin kilodur. Eğer sabun fabrikalarının ihtiyacı 10 milyon kilo ise bu miktar adeta ihtiyacın yirmide birine tekabül etmektedir. Beş, altı milyon kilo olduğuna göre 10 - 12 ye tekabül etmektedir. Buna bilhassa zeytin yağlarının fiatı fazla sukut ettikten sonra tatbikatta mümkün olduğu kadar millî yağlarımızın kullanılması esası hedef tutularak müsaade edilmiştir. Her sene mahsul mevsiminde memlekette sabunculukta kullanılacak yağ miktarı tahmin ediliyor. Bu tahmin nazarı itibara alınarak noksanını korumak üzere teşviki sanayi kanunundan istifade etmek suretile ithaline müsaade olunuyor. Bu günkü tatbikat şekli ancak % 50 nisbetinde müsaade edilmek suretindedir. 931 senesi için verilen müsaade 470 000 kilodan ibarettir. Maamafih teşviki sanayi kanunu 927 senesi haziranında neşredilmiştir. O kanun mucibince tertip edilecek muafiyet listesi 927 senesi temmuzunda tesbit edilmiştir. Bu kanun mucibince tertip edilen muafiyet listesi beş sene için muteberdir. 932 senesinin temmuzunda muafiyet listesinin müddeti bitecektir. 927 senesinde muafiyet listesine araşit yağı koymak için bir dereceye kadar faide mevcuttur. Çünki 927 senesinde zeytin yağının dünya fiatı yüksektir. Araşit yağının ona nisbetle fiyatı dun idi. Zeytin yağlarımızı hariçte satıyor bunun kullanılacağı yerde araşit yağını kullanıyorduk, arada kilo başına 20 - 30 kuruş kadar bir fark millî iktısat lehine olarak memlekete giriyordu. 928, 929 seneleri hasat mevsimlerinde fiyatlar son derece sukut etmeğe başladı. Çünki dünya zeytin istihsalâtı o vakte kadar görülmemiş bir bolluk gösterdi. Artık. bu andan itibaren zeytin yağlarının fiyatı muttasıl tenakus etmekte devam etti. Bu gün zeytin yağlarımızı hariçte satıpta araşit yağlarını dahilde kullanarak ikisinin arasındaki farktan millî iktısadı istifade ettirmek keyfiyeti de mevcut değildir Onun için 932 senesinde yeniden tertip olunacak teşviki sanayi kanunu muafiyet listesine araşit yağını koymıyacağız *(Güzel sesleri)*.

Araşit fıstığı, bilhassa yiyecek zeytin yağ tedarik etmek üzere memlekete ithal olunmaktadır. Bunun 929 senesi ve ondan evvelki senelerde memlekete ithalâtı bir milyon lirayı tecavüz etmekte idi. Zeytin yağının fiyatının düşmesi üzerine 930 senesinde 300 000, 931 senesinde 190 000 liralık araşit fıstığı memlekete girmiştir. Şu miktarlar göz önünde olduğu takdirde dahilî mahsulümüzle rekabet etmeleri, dahilî pazarımızı tutmuş olmaları meseleleri çok cüzi bir sahada cereyan etmektedir. Maamafih 932 senesi teşviki sanayi muafiyet listesinde araşit fıstığını da yeni listeye ithal etmiyeceğiz, hariç birakacağız, ondan çıkan yağ yerine memlekette mevcut diğer tohumlarımızın kullanılması temin edilecektir.

Hindistan cevizine gelince: onun memleketteki mahiyeti araşit yağına ve araşit fıstığına nisbetle bir başka şekildedir. Araşit fıstığı zeytî yağ verirken kopra denilen madde şahmî yağın tedarikine hadim olmaktadır. 928 senesinden evvel memlekette 4 - 5 milyon liralık şahmî yağ girmekte iken kopradan şahmî yağ çıkarmak için teessüs eden fabrikalar bu nisbeti 930 senesinde çok aşağı düşürmüşlerdir. Zira bu sene zarfında memlekete 540 bin lira kıymetinde 3, 3,5 milyon kilo kopra maddesi iptidaiye olarak girmiştir ve bundan da bir milyon sekiz yüz bin kiloya yakın şahmî yağ istihsal edilmiştir. Demek ki kopradan yağ çıkaran fabrikaların teessüsü memleket iktısadiyatında faydalı olmuştur. Bu faide de memleketin istihlâkine muhtaç olduğu 4 - 5 milyon liralık şahmî yağ 540 bin liralık kopra ile temin edilmiştir. Yani memlekette bu fabrikalar teessüs etmezden evvel memlekete giren 4 - 5 milyon liralık şahmî yağ yerine 200 bin lira şahmî yağ ve 540 bin lira kopra tohumu için ki ceman 750 bin lira kadar bir para çıkmış, üst tarafı memlekette imal edilmiştir. Bu da gerek müteşebbislerin mükâfatı ve gerekse amele ücreti olarak kalmıştır. Memleketimizin ihtiyacı olan şahmî yağ temin edilmiyordu, başka bir geniş istihsal sahası bulunmadığı ve bu ihtiyacı temin edememiş olduğumuz

içindir ki, bu fabrikalar teessüs etmiş ve teşvikı sanayi kanunundan istifade ederek arzettigim neticeyi vermişlerdir. Şahmî yağ ihtiyacını memleket dahilinde temin etmek için yağ istihsalini arttıracak tedabire tevessül edilecek, kemik ve hayvanat yağı istihsali gibi hususata tevessül olunacaktır. Bunlardan başka bir de zeytî yağların, pamuk çekirdeğinden çıkan yağlar gibi şahmî kısmı ile zeyt kısmına ait olanlarını ayırmak için mühim ameliyeler lâzımdır. Bunların kabili ekil olacak şekilde şahim ve zeyt kısmı ayrılıp kullanılıyor. Bundan başka zeytî yağlar gibi müvellidülhumuza ile kabili ekil bir hale konularak istimal edilebiliyor. İşte fabrikalarımızı koprayı hariçten getirmekten ziyade memleket dahilinden tedarik edebilmeleri için arzettiğim yollardan istihaleye maruz bırakmak üzere teşvikatta bulunacağız. 1932 senesinden sonra kopra yağlarını teşviki sanayi kanununun muafiyet listesinden çıkaracağız.

Şu izahatımla anlaşıldığı veçhile bu tedbirler tatbik olunduktan sonra artık memlekette yağ çıkarmak için hariçten tohum girmiyeceği gibi hariçten araşit yağı da girmiyecektir. Az zaman sonra da kopra yağının istihsâl edilmesine şahit olacağımızı arzederim.

Hükûmetin esas proğramı, millî fabrikaların memleket iptidaî maddelerini kullanmaları hususunu temindir. Bu hususta memleket iktısadiyatını en eyi surette koruyacak tedbirler ittihaz edeceğiz.

Ziraat vekili Muhlis B. (Kütahya) — İktısat vekili Beyefendi izahat verdiler. Bendeniz bir şey ilâve etmiyeceğim. Yalnız teyit ettiğimi arzedeceğim. Fabrikalarımızda iptidaî maddeleri, millî olarak kullanmak fırka proğramımızda da zikredilmiştir. ilâve edilecek başka bir fikrim yoktur.

Sırrı B. (Kocaeli) — İktısat vekili Beyefendinin beyanatı tamamen bendenizi tatmin etmiştir. Bundan dolayı hakikaten kendilerine teşekkür ederim. Bendeniz bu takriri verdikten sonra matbuatın mesele ile alâkadar olarak adeta türk efkârı umumiyesini yoklamak kabilinden vaki olan neşriyatını gördüm. Bu da göstermiştir ki bu mesele cidden benim bidayetinde telâkki ettiğimin çok yükseğinde ve çok şumullü imiş ve yine İktısat vekili Beyefendinin söylediği sözler de göstermiştir ki mesele hakikaten düşünülmesi icap eden noktaları havidir. İzahatlarile büyük bir hakikat öğrendim. Binaenaleyh kendilerine bundan dolayı teşekkürü borç sayarım. Şu sözlerini bir daha muvacehei umumiyenizde tekrar etmek istiyorum. Vekil Beyefendi buyuruyorlar ki; 1932 senesi temmuzuna kadar bu fabrikaların teşviki sanayi kanununun muafiyet faslından - sözlerine nazaran - üç ay daha istifade müddetleri kalmış demektir. Bu üç ay geçer geçmez bundan artık istifade edemiyeceklerdir. Anladığım bu merkezdedir.

İktısat vekili Mustafa Şeref B. (Burdur) — Efendim, teşviki sanayi kanunu muafiyet listesi malî sene itibarile tayin edilir. 1931 malî senesi demek 1932 senesinin mayıs nihayetine kadar olan müddet demektir. Binaenaleyh 1932 senesi için muafiyet hisseleri verilmiş demek te artık yeniden alacak bir şeyleri kalmamış demek olur. Bundan sonra 1932 senesi temmuzuna kadar bir şey verilmez.

Sırrı B. (Kocaeli) — Riyaziyatım çok nakıstır. Yani ancak üç ay daha mı istifade müddetleri kalmıştır? *(Gülüşmeler)*.

İktısat vekili Mustafa Şeref B. (Devamla) — 1931 malî senesine mahsup edilen müddet hitam bulmuştur. 1932 temmuzunda listenin artık hükmü bitmiş olacaktır. Bunlar yeni listeye dahil edilmiyeceklerdir.

Sırrı B. (Kocaeli) — Yani 1932 senesinde bitmiş olacaktır değil mi Efendim? *(Gürültüler)*.

Reis — Müzakere edilecek başka madde kalmamıştır. Pazartesi günü için de encümenlerce hazırlanmış lâyiha yoktur. Müsaade buyurulursa perşembe günü toplanılacaktır. *(Muvafık sesleri)* . O halde perşembe günü saat 14 te toplanılmak üzere celseyi kapatıyorum.

Kapanma saati : 14,35

T. B. M. M. Matbaası